

กล้วยไม้ตระกูลย่อย แวนดอยดี (Vandoideae) สกุลเออริเดส (Aerides) และกล้วยไม้สกุลคิลอสคิสตา (Chiloschista)

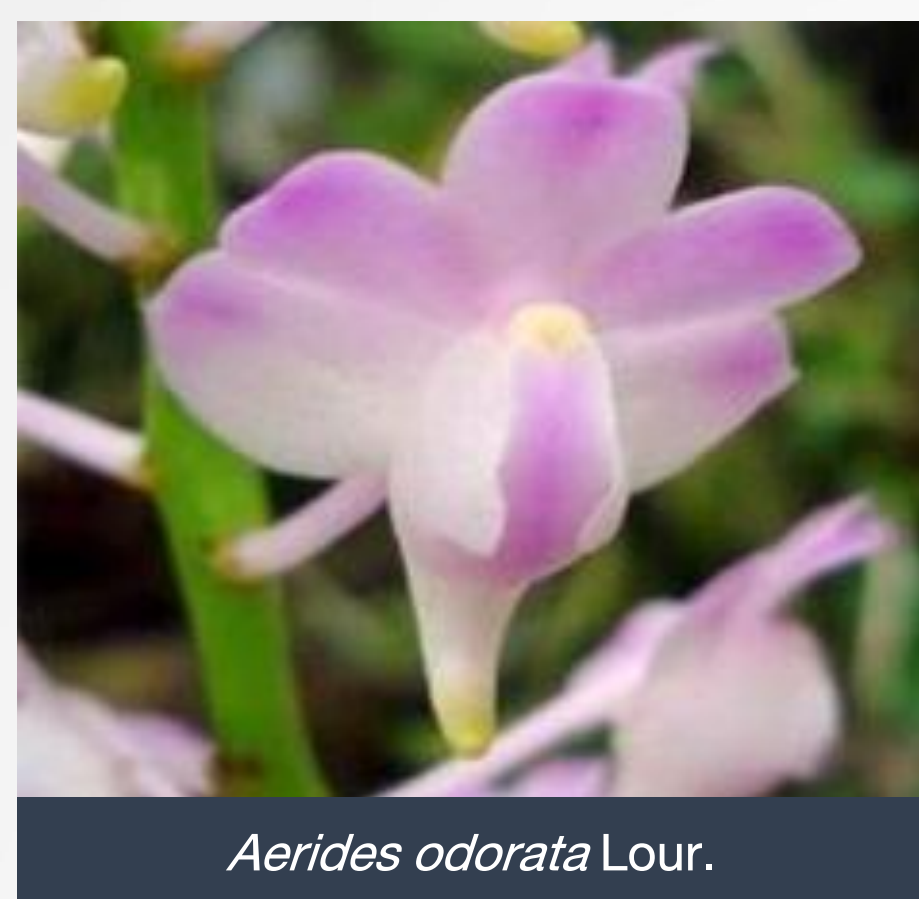
Orchid subfamily Vandoideae, genus Aerides and genus Chiloschista

โดย อาจารย์ ดร.ธนภูมิ เหล่าจินดา
สาขาวิชาพืชสวน คณะผลิตกรรมการเกษตร



1

กล้วยไม้สกุลเออริเดส (Aerides) มีกลุ่มเรณู 2 กลุ่ม กลุ่มเรณูอาจมีรอยผ่าแบ่งไม่เท่ากันแต่ไม่แยกออกจากกัน เส้าเกสรมีฐานเส้าเกสรชัดเจน โสกลีบและสโตปส์เรียวยาว โคนกลีบนอกคู่ล่างติดกับด้านข้างของฐานเส้าเกสร มีหูปากและแผ่นกลางปากชัดเจนปากมีติดยชี้ขึ้นหรือชี้มาด้านหน้า ชนิดที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยจำนวน 8 ชนิด ดังนี้



Aerides odorata Lour.

1. Aerides odorata

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบกระเป๋าคิด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides odorata

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย ลำต้นยาวและห้อยลง ใบรูปแถบ กว้างประมาณ 2 ซม. ยาว 15-20 ซม. ช่อดอกเป็นพวงห้อยลง แต่ละต้นมักจะมีหลายช่อ ดอกสีขาวอมชมพู เมื่อบานกว้างประมาณ 1.2-1.5 ซม. มีกลิ่นหอม ออกดอกเดือน เม.ย.-พ.ค.



Aerides falcata Lind.

2. Aerides falcata

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบกระเป๋าคิด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides falcata

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย ลำต้นยาวและห้อยลง ใบรูปแถบ กว้างประมาณ 2 ซม. ยาว 15-30 ซม. ช่อดอกเป็นพวงห้อยลง แต่ละต้นมักจะมีหลายช่อ ดอกสีขาวอมชมพู กลีบปากสีชมพูเข้มหรือสีม่วง เมื่อบานกว้างประมาณ 1.5 ซม. มีกลิ่นหอม ออกดอกเดือน เม.ย.-พ.ค.



Aerides houlettiana Rchb.f.

3. Aerides houlettiana

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบเหลืองโคราช

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides houlettiana

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย สูง 30-50 ซม. ลำต้นเรียวยาว ใบรูปหอก กว้าง 2-4 ซม. ยาว 20-40 ซม. ดอก ออกเป็นช่อ ตามซอกใบ เป็นพวงห้อยลง ยาว 12-18 ซม. ดอกย่อย เรียงค่อนข้างแน่น กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีเหลือง มีแต้มสีชมพูเข้ม กลีบปากสีขาวหรือสีครีมแต้มสีชมพูเข้มอมม่วง ดอกบานเต็มที่กว้าง 2.5-3 ซม. มีกลิ่นหอม พบตามป่าผลัดใบหรือป่าดิบแล้ง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออกดอกช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม. การกระจายพันธุ์: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้



Aerides crassifolia Parish. Ex Burbidge

4. Aerides crassifolia

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides crassifolia

ลักษณะทั่วไป : เอื้องกุหลาบแดง มีช่อดอกเรียวยาวแหลมหรือปลายงอนออกมาทางด้านหน้าของดอก ลำต้นเตี้ยลำ ใบใหญ่สันหนาสีเขียวปนแดง สีแดงจะเข้มขึ้นในช่วงแห้งแล้ง ใบกว้างราว 1.5-2.0 เซนติเมตร ยาวราว 10-18 เซนติเมตร ผิวใบอาจย่นตามขวางของใบ ใบเรียงสลับระนาบเดียว ลำต้นเจริญทางปลายยอด ช่อดอกโค้งลงยาวใกล้เคียงกับใบ มีดอกช่อละ 10-20 ดอก ขนาดดอกกว้าง 2-3 เซนติเมตร กลีบดอกสีชมพู-ม่วงแดง ส่วนปากดอกสีเข้ม กลีบในบิดไปด้านหลัง ดอกมีกลิ่นหอม บานช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ลักษณะเด่น คือกลีบดอกนอกคู่ล่างกว้างปากเบะยื่น เดี่ยวดอกยาว เห็นชัดเจน ปลายเดือยงอนขึ้น และไม่อยู่ใต้ปลายปาก เอื้องกุหลาบแดง พบตามธรรมชาติ ในป่าแล้งภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ



Aerides flabellate Rolfe ex Downie

5. Aerides flabellate

ชื่อไทย : เอื้องอินทจักร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides flabellate

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย สูง 20-30 ซม. ลำต้นเรียวยาว ใบรูปขอบขนาน กว้าง 3-4 ซม. ยาว 10-15 ซม. ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบ ยาว 15-20 ซม. จำนวน 5-10 ดอกต่อช่อ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีเหลืองอมน้ำตาล มีจุดประสีม่วงแดง กลีบปากแผ่ขยาย สีขาว มีแต้มสีม่วงแดง ดอกบานเต็มที่กว้าง 2.5 ซม. มีกลิ่นหอม พบตามป่าผลัดใบ ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออกดอกช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม



Aerides rosea Lodd. Ex Lindl. & Paxt.

6. Aerides rosea

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบนา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides rosea

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย สูง 30-60 ซม. ลำต้นเรียวยาว ใบรูปขอบขนาน กว้าง 3-5 ซม. ยาว 15-20 ซม. ปลายใบเว้า ไม่เท่ากัน ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบ ห้อยลง ยาว 20-30 ซม. ดอกย่อยเรียงกันค่อนข้างแน่น สีขาว มีแต้มและประ สีชมพูเข้ม ดอกบานเต็มที่กว้าง 2 ซม. มีกลิ่นหอม พบตามป่าดิบเขา ทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออกดอกช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม. การกระจายพันธุ์: อินเดีย เมียนมาร์ จีนตอนใต้ และไทย



Aerides multiflora Roxb.

7. Aerides multiflora

ชื่อไทย : เอื้องมาลัยแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides multiflora

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย ลำต้นตั้งขึ้นตรงหรือเอนเล็กน้อย สูง 5-15 เซนติเมตร ใบอวบหนา พับเป็นร่องตามยาว ขนาด 12-20 x 1.8-2 เซนติเมตร เรียงซ้อนที่ ผิวใบมันเล็กน้อย ดอก ออกเป็นช่อแน่นห้อยเป็นพวง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีลักษณะคล้ายกัน สีชมพูอมม่วง โคนสีขาว กลีบปากหักงอเป็น 3 หัก หักกลางแผ่กว้าง ขอบย้วย อีก 2 หักด้านข้างกระดกขึ้น สีขาวอมชมพูมีจุดสีชมพูอมม่วง มีเดือยทางด้านหลังดอกขนาด 1-2.5 x 2-2.5 เซนติเมตร มีกลิ่นหอม ออกดอกเดือนเมษายน-พฤษภาคม



Aerides krabiense Seidenf.

8. Aerides krabiense

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบชมพูกระปิ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aerides krabiense

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้อิงอาศัย สูง 12-20 ซม. ลำต้นเรียวยาว ใบรูปรางน้ำ ค่อนข้างหนา กว้าง 1-1.5 ซม. ยาว 10-12 ซม. ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบ ยาว 12-15 ซม. จำนวน 10-20 ดอก ต่อช่อ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีชมพูเข้ม โคนกลีบสีขาว กลีบปากสีชมพูอมม่วง ดอกบานเต็มที่กว้าง 1.5 ซม. มีกลิ่นหอม พบตามป่าดิบเขา ทางภาคใต้ ออกดอกช่วงเดือน เมษายน-พฤษภาคม พบตามป่าดิบเขา ทางภาคใต้ ออกดอกช่วงเดือน เมษายน-พฤษภาคม. การกระจายพันธุ์: ไทย และมาเลเซีย



กล้วยไม้ตระกูลย่อย แวนดอยดีอี (*Vandoideae*) สกุลเออริเดส (*Aerides*) และกล้วยไม้สกุลคิลอสคิสตา (*Chiloschista*)

Orchid subfamily *Vandoideae*, genus *Aerides* and genus *Chiloschista*

โดย อาจารย์ ดร.ธนภูมิ เหล่าจินดา
สาขาวิชาพืชสวน คณะผลิตกรรมการเกษตร



2

กล้วยไม้สกุลคิลอสคิสตา (*Chiloschista*) มีกลุ่มเรณู 2 ก้อน มีฐานเส้าเกสร ไม่มีเดือยดอก แต่แผ่นโคนปากมักโค้งงอเข้า เจริญอยู่บนต้นไม้ ก้านชูกลุ่มเรณูยาวเกือบเป็น 2 เท่าของเส้นผ่าศูนย์กลางกลุ่มเรณู มีใบแบน และทิ้งใบเมื่อออกดอก แผ่นปิดกลุ่มเรณูมักมีเส้นอยู่สองข้าง



Chiloschista lunifera (Rchb. F.) J.J. Sm.

1. *Chiloschista lunifera*

ชื่อไทย : เอื้องพญาไร้ใบดอกแถม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chiloschista lunifera*

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้เกาะอาศัย มีรากยึดเกาะชัดเจน ใบ ละครูปเป็นเกล็ดเล็กๆ ช่อดอกแบบกระจุก ห้อยลง มี 8-20 ดอก ดอก กว้างประมาณ 0.8-1 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีน้ำตาลขอบกลีบ สีเขียวอมเหลืองหรือออกขาว บริเวณขอบมีขนหยาบๆ หรือหยักไม่เป็นระเบียบ กลีบปากสีม่วงอมเหลือง มีลายและแต้มสีน้ำตาล โคนกลีบปากเป็นกะเปาะตื้น ภายในมีขน เป็นกระจุก มีหูกกลีบปากข้างตั้งขึ้น พบตามป่าดิบและป่าเบญจพรรณในภาคเหนือ



Chiloschista viridiflava Seidenf.

2. *Chiloschista viridiflava*

ชื่อไทย : เอื้องพญาไร้ใบดอกเขียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chiloschista viridiflava*

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้เกาะอาศัย มีรากยึดเกาะชัดเจน ใบ ละครูปเป็นเกล็ดเล็กๆ ช่อดอกแบบกระจุก ห้อยลง มี 5-25 ดอก ดอก กว้างประมาณ 1.0-1.5 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีเขียวยอมเหลือง ขอบกลีบสีม่วง ผนวกกลีบด้าน นอกเรียบ กลีบปากสีม่วงอมเหลือง มีแต้มและลายสีน้ำตาลเหลือง และน้ำตาลม่วง โคนกลีบปากเป็นกะเปาะตื้น ภายในมีต่อมที่มีขนสีม่วง มีพู่ด้านข้างตั้งขึ้น เป็นพรรณไม้เฉพาะถิ่นและหายาก พบตามป่าเบญจพรรณ ในภาคเหนือของประเทศไทย



Chiloschista parishii Seidenf.

3. *Chiloschista parishii*

ชื่อไทย : เอื้องพญาไร้ใบดอกประ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chiloschista parishii*

ลักษณะทั่วไป : กล้วยไม้เกาะอาศัย มีรากยึดเกาะชัดเจน ใบ ละครูปเป็นเกล็ดเล็กๆ ช่อดอกแบบกระจุก ห้อยลง มี 10-25 ดอก ดอก กว้าง 1-1.5 ซม. กลีบเลี้ยง และกลีบดอกสีเขียวยอมเหลือง มีจุดสีน้ำตาลจำนวนมากที่กลางกลีบ ผนวกกลีบด้านนอกมีขนแน่น กลีบปากสีม่วงอมเหลือง มีแต้มและลาย สีน้ำตาล โคนกลีบปาก เป็นกะเปาะตื้น ภายในมีขนเป็นกระจุก พบตามป่าดิบและป่าเบญจพรรณในทุกภาคยกเว้นภาคกลาง



Orchid subfamily *Vandoideae*, genus *Aerides* and genus *Chiloschista*

By Dr. Tanapoom Laojunta
Bachelor of Science Program in Horticulture, Faculty of Agricultural Production



1

Genus *Aerides* There are two pollen clusters. The pollen clusters may have unequal divisions but do not separate and it has a clear stigma base. Rostellum and stipe are long and slender. The lower pair of outer petals are attached to the sides of the stamen base. There are clear central plate of the limb and the limb has a spur pointing upward or forward. There are 8 species native to Thailand



Aerides odorata Lour.

1. Scientific name : *Aerides odorata*

General characteristics : It is an epiphytic orchid with a long, hanging stem. The leaves are shaped like strips, approximately 2 cm wide and 15-20 cm long. The inflorescences are clusters that hang down and there are usually several inflorescences per plant. When the flowers bloom, they are about 1.2-1.5 cm wide and have a fragrant small. Blooms from April to May.



Aerides falcata Lind.

2. Scientific name : *Aerides falcata*

General characteristics : It is an epiphytic orchid with a long, hanging stem. The leaves are shaped like strips, approximately 2 cm wide and 15-30 cm long. The inflorescences are clusters that hang down and there are usually several inflorescences per plant. It has pinky white flowers and with a dark pink or purple lip. When the flowers bloom, they are about 1.5 cm wide and have a fragrant small. Blooms from April to May.



Aerides houlettiana Rchb.f.

3. Scientific name : *Aerides houlettiana*

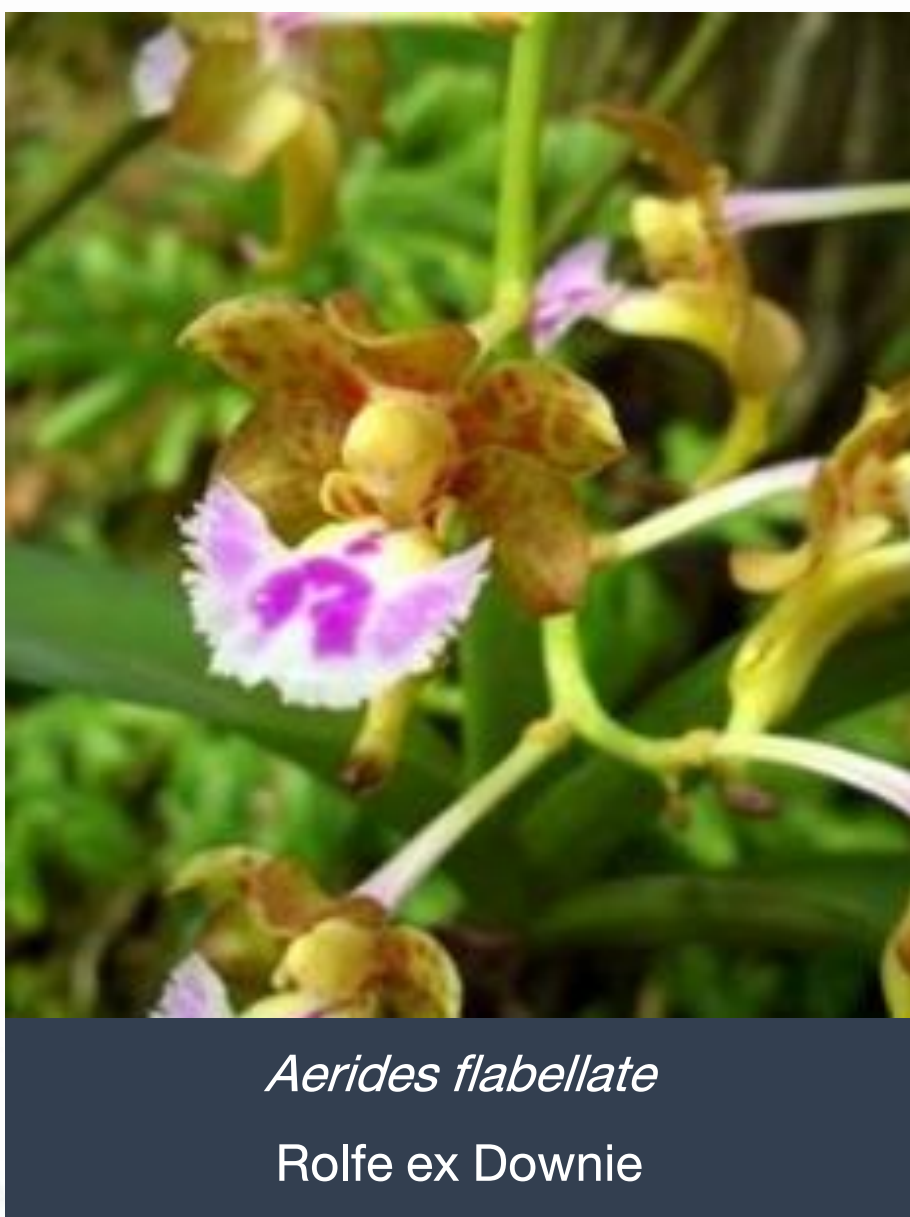
General characteristics : It is an epiphytic orchid with a slender stem. It has belt-shaped leaves, 2-4 cm wide and 20-40 long. Flowers are in clusters, 12-18 cm long. The flowers are in clusters at the leaf axils, hanging in long clusters, 12-18 cm long. The flowers are arranged rather tightly. The sepals and petals are yellow with dark pink spots. The lip is white or cream colored with dark pink-purple tinge. Fully bloomed flowers are 2.5-3 cm wide and have a fragrant smell. It can be found in deciduous forest or dry evergreen forest of northeastern Thailand. Blooms during April to May. Distribution: Southeast Asia.



Aerides crassifolia
Parish. Ex Burbidge

4. Scientific name : *Aerides crassifolia*

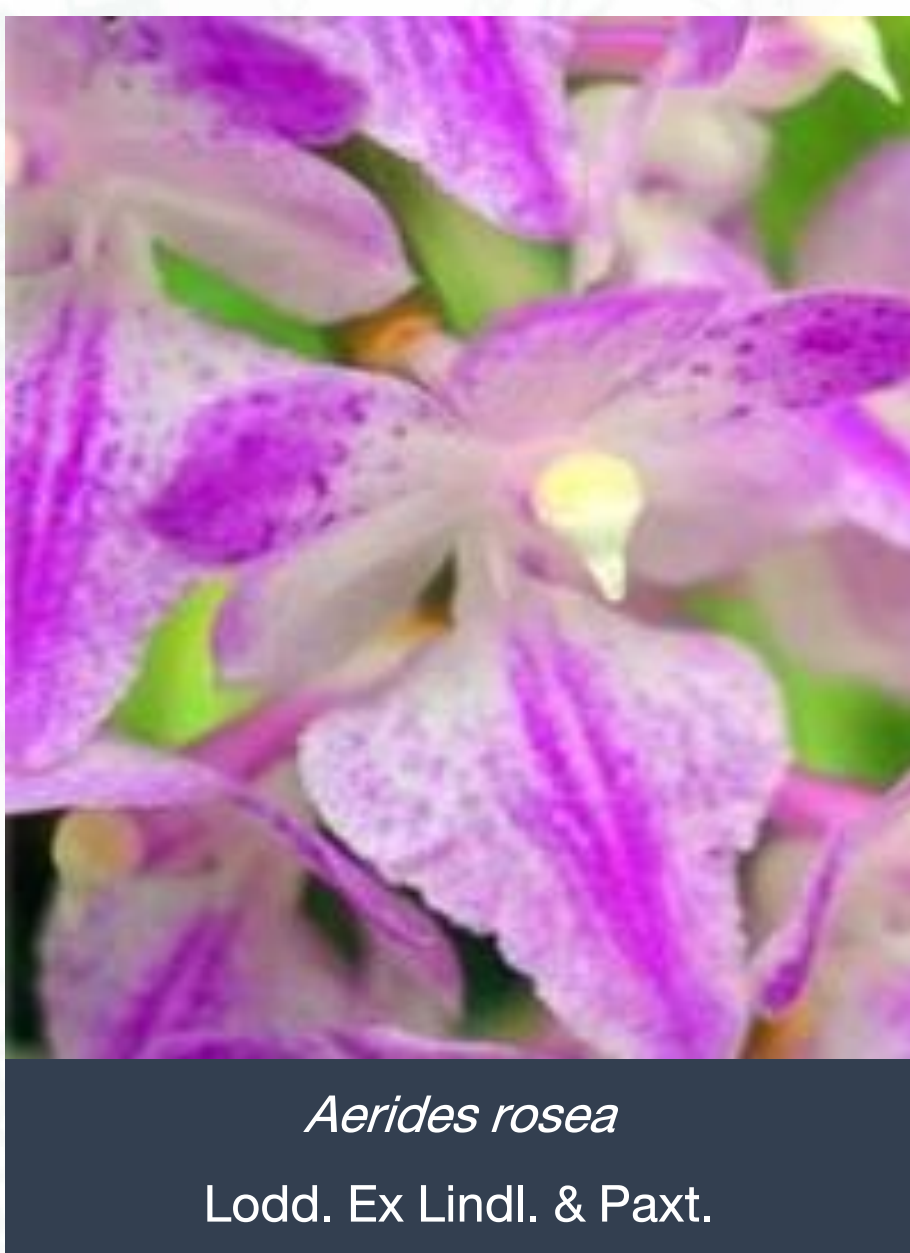
General characteristics : *Aerides crassifolia* has a slender, pointed spur or the tip is curved towards the front of the flower. It has a short and stocky stem. Its leaves are big, short and thick with red in color; the red color becomes more intense during dry periods. The leaves are 1.5-2.0 cm wide and 10-18 cm long with the surface may wrinkle crosswise. It arranges alternatively on the same plane. The stem grows towards to tip. The inflorescence is curved downwards and is long and close to the leaves. There are 10 to 20 flowers per bunch and the flowers are 2-3 cm wide. It has pink-purple petals and the limb is dark in color. The inner petals twist back. The flowers bloom during April-May and it has a fragrant smell. The following are predominate features: lower outer petals are wide; The limb is open and protruding. The flower spur is long and the tip is curved, upwards and clearly visible. This orchid can be found in natural habitats, dry forests in the northern, northeastern and eastern regions of the country



Aerides flabellate
Rolfe ex Downie

5. Scientific name : *Aerides flabellate*

General characteristics : It is an epiphytic orchid with 20-30 cm high. The stem is slender with along leaves that are 3-4 cm wide and 10-15 cm long. Flowers bloom in clusters at the leaf axils with 15-20 cm in length (5-10 flowers per bundle). The sepals and petals are yellowish brown with purple-red dots. The labellum spread out with white in color and has purple -rad spots. Fully bloomed flowers are 2.5 cm wide and have fragrant smell. This orchid can be found in deciduous forests of northern and northeastern region of the country. Blooms during April-May.



Aerides rosea
Lodd. Ex Lindl. & Paxt.

6. Scientific name : *Aerides rosea*

General characteristics : It is an epiphytic orchid with 30-60 cm high. The stem is slender the leaves are parallelogram- shaped, concave and unequal with 3-5 cm wide and 15-20 long. Flowers bloom in clusters at the leaf axile, hanging down, 20-30 cm long. The flowers are arranger rather tightly, white with dark pink spots. The fully bloomed flowers are 2 cm wide and have a fragrant smell. This orchid can be found in mountain rainforest of northern and northeastern regions of the country. Blooms during April-May. Distribution: India, Myanmar, Southern China, and Thailand.



Aerides multiflora Roxb.

7. Scientific name : *Aerides multiflora*

General characteristics : It is an epiphytic orchid. The stem is erect of slightly inclined with 5-15 cm high. The leaves are thick and folded into longitudinal grooves, densely, layered, and slightly shiny, with 12-20 cm x 1.8-2 cm in size. Flowers emerge in dense clusters hanging in bunches. The sepals and petals are similar in appearance, pinkish, with a white base. The labellum is concave with three notches, the middle notch is wide and has a wavy edge. The other two are serrated on the sides, are pinkish white and have spurs on the back. The flowers are 1-2.5 x 2-2.5 cm in size and have a fragrant smell. Blooms during April-May.



Aerides krabiense Seidenf.

8. Scientific name : *Aerides krabiense*

General characteristics : It is an epiphytic orchid with 12-20 cm high. Flowers bloom in clusters at the leaf axils, 12-15 cm long, with 10-20 flowers per cluster. The sepals and petals are dark pink in color, white petal base and pinkish purple labellum. The fully bloomed flowers are 1.5 cm wide and have a fragrant smell. This orchid can be found in the mountain forest of southern region of the country. Blooms during April-May. Distribution: Thailand and Malaysia.



Orchid subfamily *Vandoideae*, genus *Aerides* and genus *Chiloschista*

By Dr. Tanapoom Laojunta

Bachelor of Science Program in Horticulture, Faculty of Agricultural Production



2

Chiloschista has two pollen clusters. It has a stamen base but has no spur. The base of the limb is often curved inward. It thrives in trees and the stalk is almost twice as long as the diameter of the pollen cluster. The leaves are flat and shed when flowering occurs. The pollen cover is usually lined on both sides.



Chiloschista lunifera (Rchb. F.) J.J. Sm.

1. Scientific name : *Chiloschista lunifera*

General characteristics: It is an epiphytic orchid having clear anchoring roots. The leaves are shaped like small scales. The inflorescences are hanging and have 8-20 flowers. The sepals and petals are brown and the petal edge is yellowish green or white. The edges have sparse or irregularly wavy hairs. The labellum base is a shallow bag with tufts of hair inside and has erect lateral ears. This orchid can be found in rainforests and mixed deciduous forests of northern Thailand.



Chiloschista viridiflava Seidenf.

2. Scientific name : *Chiloschista viridiflava*

General characteristics: It is an epiphytic orchid having clear anchoring roots. The leaves are reduced into small scales. It has hanging inflorescences with 5-25 flowers each. The flowers are 1.0-1.5 cm wide and the sepals/petals are yellowish green with brownish yellow spots and patterns. The outer surface of the petals is smooth. The labellum is yellowish white with yellowish brown or brownish purple spots and patterns. The labellum base is a shallow pocket and there are glands with white hair inside. Besides, there are upright side lobes. The orchid is an endemic and rare plant. It can be found in mixed forests of northern Thailand.



Chiloschista parishii Seidenf.

3. Scientific name : *Chiloschista parishii*

General characteristics: It is an epiphytic orchid having clear anchoring roots. The leaves are shaped like small scales. The inflorescences are hanging and have 10-25 flowers. The flowers are 1-1.5 cm wide. The sepals and petals are yellowish green with a lot of brown dots and stripes. The labellum base is a shallow back with tufts of hairs inside. This orchid can be found in rainforests and mixed deciduous forests in every region of the country excepts the central plain.

